

Narcizo FREIMANO nuotraukos

TRISDEŠIMT TREČIOJI KNYGELĖ

“Ūkininko patarėjo” (indeksas 5140), “Šeimininkės” (indeksas 5141) ir “Meisterio” (indeksas 5142) knygynėlių knygas galite užsiprenumeruoti pašte ar kitose platinimo tarnybose. Prenumeratoriams laiškanėšys atneš pageidaujamas knygeles tiesiai į namus!

Sutaupysite laiko ir pinigų!

PRATARMĖ

Buityje neišsiversime be daugiau ar mažiau įvairių įrankių. Žirkles, peilį, plaktuką ar kirvį, be abejo, rasime kiekvienuose namuose. Mėgstantiems meistrauti prireiks gerokai daugiau ir įvairresnių įnagių. O jei dar triūsiamė darže ar sode, turime savo sodybą ar verčiamės įvairiais amatais - per ilgą laiką jų susikaupia visas “arsenas”.

Žinia, įrankiai per ilgą laiką susidėvi, atšimpa - tampa nebetinkami naudoti arba dėl jų nukenčia darbo kokybė. Todėl juos reikia mokėti prižiūrėti, pagalsti. Ir nebūtina pagalbos kreiptis į specialistą. Tai galite atlikti ir patys. Tik kad užuot pagalandę, beviltiškai nesugadintumėte įrankio, tai turite atlikti profesionaliai ir teisingai.

Knygelėje aprašytas dažniausiai naudojamų įrankių - peilių, žirklių, kirvių, pjūklų, daržo įnagių, grėžimo, medienos apdirbimo, batsiuvio ir kt. - galandimas.

PEILIO GALANDIMAS

Peilis - vienas iš svarbiausių virtuvės įrankių. Be jo neapsieina nė viena šeimininkė. Tačiau daugeliui visai nesvarbu, koku peiliu ką pjaustyti. O pirkdami naują ne visi žino, kaip išsirinkti tinkamiausią.

Renkantis peilį pirmiausia būtina atkreipti dėmesį į firmos gamintojos ženklą. Jei norima kokybiškos prekės, reikia rinktis nerūdijančio grūdinto plieno peilį. Jo kokybę lemia ir metalo storis. Patariausi peiliai - iš chromo ir nikelio lydinių. Reikia atkreipti dėmesį, ar metalo lydinys tęsiasi per visą peilio ilgį, ar siekia tik kriaušas. Specialistai rekomenduoja rinktis su ištisiniu metalo lydiniu.

Perkant reikia apsispręsti, kokio peilio norima: universalus, duonai raikyti, mėšai, daržovėms ar kitiems produktams pjaustyti. Peilis dantytas ašmenimis vienoje pusėje skirtas duonos gaminiams. Juo lengva raikyti šviežią duoną, batoną ar trapias bandeles. Mėšai pjaustyti tiks lygiais ašmenimis. Visai trumpas, mažas peilis - česnakui apdoroti. Norint kumpį ar pyragą padalyti į gražius, lygius gabalėlius, prireiks įrankio su įdubomis abiejose pusėse. Parduodami ir specialūs virėjo peiliai - labai ilgiai ir aštriais ašmenimis. Daržovėms skirtas nedidelis, plonas, banguojančiais danteliais. Tokiu peiliu nesunkiai nupjaunama vaisių ir daržovių odelė. Bene populiariausias - universalus peilis. Jis turi būti lygiais, trumpais ir plačiais ašmenimis.

Renkantis peilį reikia atsižvelgti ir į jo kriaušas, kurios būna ne tik medinės, plastmasinės, bet ir pagamintos iš specialių vandeniui, karščiui atsparių medžiagų. Išsirinkus nežinomos firmos peilį su plastmasinėmis kriaušomis, po mėnesio kito jos gali suskilti.

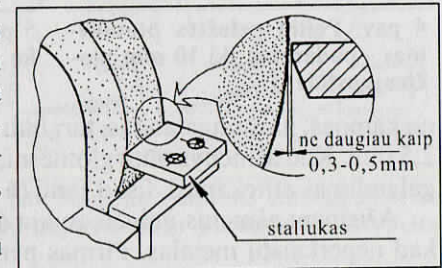
Peiliui, kaip ir bet kokiam kitam įrankiui, būtina priežiūra. Peilius geriausia laikyti atskirai nuo kitų įrankių ar magnetiniame peilių laikiklyje. Napatartina peilių dėti į stalčių šalia kitų įrankių, nes atšips. Taip pat nereikėtų peilių laikyti prie viryklės ar kitos karštos vietos. Galąsti reikia peiliams skirtu galastuvu. Beje, kai kurių peilių iš viso nereikia galąsti.

Jei nuo peilio sklinda nemalonas mėšos, žuvies ar česnako kvapas, jį reikia valyti acto ir vandens tirpalu arba citrinos sultimis. Po to perlieti drungnu vandeniu.

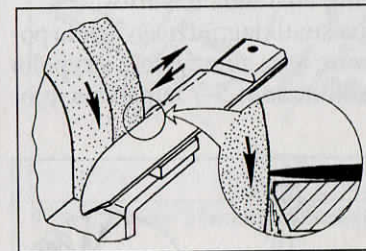
Net ir labai aštriai išgaląsto peilio pjovimo briauna, ją daug kartų padidinus, primena "pjūklą". Peiliu pjaunant daromi pirmyn-atgal judesiai. Peilio ašmenys pjaunamo daikto puses stumia į šonus. Kuo plonesni ašmenys, tuo lengviau pjauti. Tačiau ašmenis ploninant jie silpnėja.

Jei peiliui galąsti naudojamas elektrinis galastuvas, jis turi būti su "staliuku". Tarpelis tarp "staliuko" ir abrazyvinio disko nedidelis - 0,3-0,5 mm

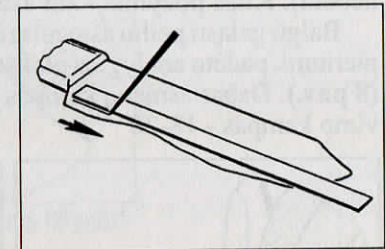
(1 pav.). Galandant reikia užsidėti apsauginius akinius. Jei peilio ašmenys išlankstyti ir nelygūs, jie išlyginami, kaip parodyta 2 pav. Tai galima atlikti "iš akies", tačiau geriau naudojantis liniuote ir aštriai išgaląstu žymekliu (3 pav.) nubrėžti liniją.

1 pav. Tarpelio tarp "staliuko" ir disko nustatymas

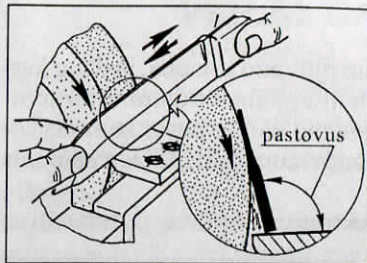
2 pav. Peilio ašmenų lyginimas

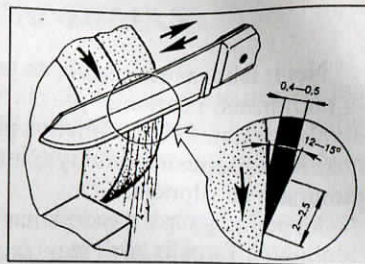
3 pav. Atžymos nubrėžimas prieš ašmenų lyginimą

Peilis galandamas padėjus jį ant "staliuko" ašmenimis į viršų. Taip galandant matomas nuimamas metalo sluoksnis. Peilis vienodai nestipriai spaudžiamas prie abrazyvinio disko ir stumdomas pirmyn-atgal (4 pav.). Kas 20-30 sekundžių galandamą peilio geležtę reikia ataušinti vandeniu. Galandama pakaitomis tai viena, tai kita pusė. Galąsti juostelę reikia iki 0,5-0,6 mm storio. Po to nušlifuoti smulkiagrūdžiu abrazyviniu popieriumi.

Galandant ašmenis peilis laikomas ašmenimis žemyn (5 pav.). Geležtė prie disko spaudžiama silpniau, negu ją ploninant. Ašme-

4 pav. Peilio geležtės ploninimas - padaroma iki 10 mm pločio juostelė

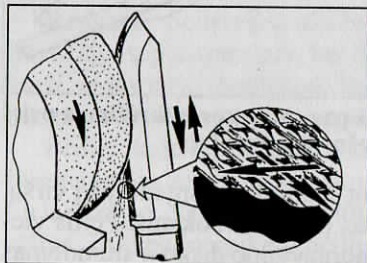
5 pav. Ašmenų galandimas disko cilindrinio paviršiumi

nų kampas, juos nugalandus, turi būti 12-15°, o ašmenų plotis - 2-2,5 mm. Kad ašmenys būtų glotnesni, baigiamasis peilio geležtės galandimas atliekamas disko šonu (6 pav.).

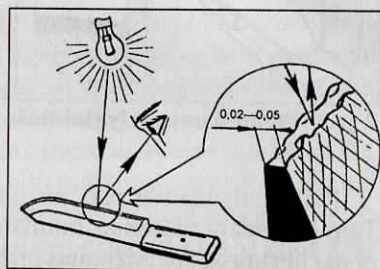
Aštrinant ašmenis geležtę reikia dažnai panardinti į vandenį, kad neperkaistų metalas. Pirmas perkaitimo požymis - ašmenų pamėlynavimas.

Ašmenys išgalšti, jei nuo jų pjovimo briaunos plokštumėlės nebeatspindi šviesa (7 pav.) (reiškia, kad plokštumėlės beveik nebėra). Kitas požymis - ant ašmenų atsiranda užvartas.

Baigti galšti peilio ašmenis reikia smulkiagrūdžiu švitrinio popieriumi, padėtu ant lygios plokštumos, arba abrazyviniu strypeliu (8 pav.). Dabar ašmenų kampas padidinamas 5-7 laipsniais, pjovimo kampas - 18-20°.

6 pav. Ašmenų galandimas disko šonu

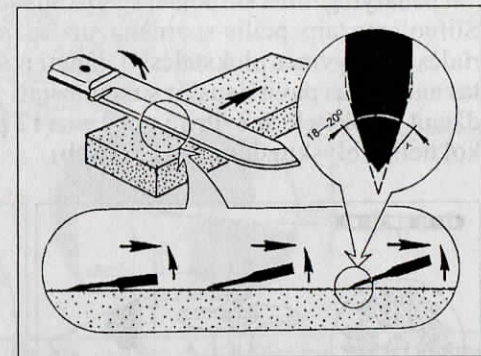

7 pav. Ašmenų pjovimo briaunos pločio patikrinimas

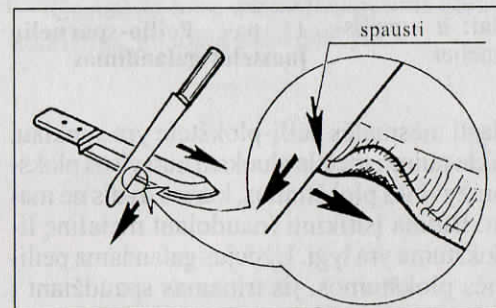
Peilis yra gerai išgalštas, jei pjauna rankoje laisvai laikomą popierių.

Čia buvo aprašytas labai susidėvėjusio peilio galandimas. Ne daug atšipusiam peiliui pakanka kelių brūkštelėjimų abrazyviniu

strypeliu. Prieš galandant peilį reikia apžiūrėti, ar nėra išlankstyti ašmenys. Jie išlyginami kito peilio nugarėle (9 pav.).

8 pav. Ašmenų galutinis šlifavimas švitrinio popieriumi ar abrazyviniu strypeliu

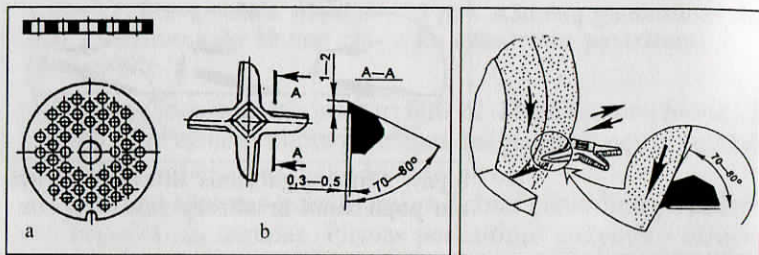
9 pav. Plonų ašmenų išlankstymų išlyginimas

MĖSMALĖS PEILIŲ AŠTRINIMAS

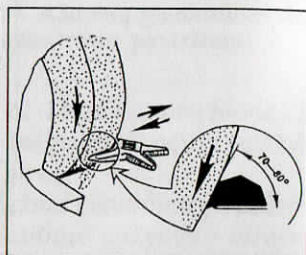
Klasikinėje mėsmalėje yra du peiliai - tai nejudanti apvali plokštėlė su kiaurymėmis ir besisukantis keturių sparnelių peiliukas (10 pav.). Mėsa ją malant sraigtu išspraudžiama pro nejudamos plokštelės-peilio "akutes", o keturių sparnelių peiliukas atpjauna mažus išspaustos mėsos gabalėlius. Kuo aštresnės yra nejudamo bei besisukančio mėsmalės peilių briaunelės, tuo lengviau yra sukuti mėsmalės rankenėlę ir geriau sumalama mėsa. Be to, lengviau išrenkama mėsmalė, norint ją išvalyti.

Peilį-sparnelius išgalšti nesunku. Aštrinant šį peilį reikia

išlaikyti 70-80° kampa (11 pav.). Be to, svarbu, kad paviršius, besiliečiantis su nejudamu peiliu-plokštele, būtų vienoje plokštumoje. Tai padaryti galima šlifuojant sparnelius smulkiagrūdžiu abrazyvu. Šlifuojama taip: peilis-sparneliai uždedamas ant lygios smulkiagrūdės abrazyvinės plokštelės (gali būti ir švitrinis popierius, padėtas ant lygaus paviršiaus) ir sukamaisiais judesiais trinamas spaudžiant į plokštelę ar švitrinį popierių (12 pav., a). Trinti reikia tol, kol neliks blyškių dėmių (12 pav., b).

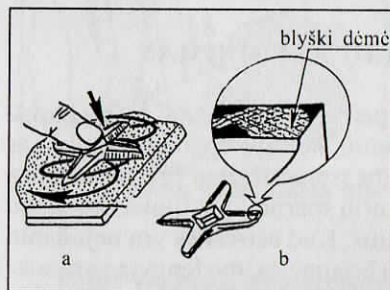

10 pav. Mėsmaalės peiliai: a - peilis-plokštelė, b - peilis-sparneliai

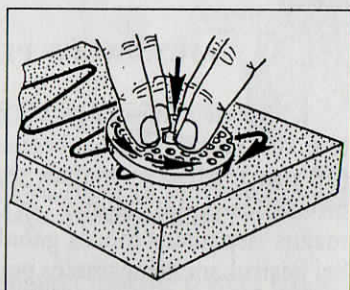

11 pav. Peilio-sparnelių juostelės galandimas

Rankiniu būdu išgaląsti mėsmalės peilį-plokštelę yra sunkiau, užims daug laiko, nes reikia nuimti metalo sluoksnį nuo visos plokštumos. Galąsti reikės abrazyvinės plokštumos, kurios dydis ne mažesnis kaip 80x150 mm. Būtina įsitikinti (naudojant metalinę liniuotę), ar abrazyvinė plokštuma yra lygi. Uždėjus galandamą peilį-plokštelę ant abrazyvinės plokštumos, jis trinamas spaudžiant į plokštelę, judinant, kaip parodyta 13 pav., ir pastoviai sukant.

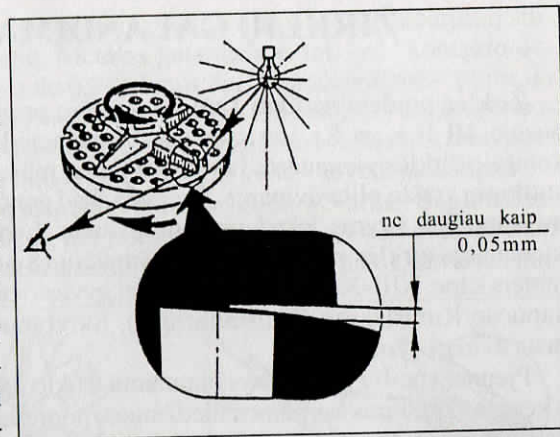

12 pav. Peilio-sparnelių plokštumos šlifavimas

13 pav. Peilio-plokštelės plokštumos šlifavimas

Galandant reikia spausti plokštelės centrą. Abrazyvinę plokštumą reikia sudrėkinti, tuomet šlifojama plokštuma bus glotnesnė. Išgalandus abu peilius, jie uždedami vienas ant kito tarp jų neturi būti tarpelio, o tikliau, tarpelis neturi būti didesnis kaip 0,05 mm (14 pav.).

14 pav. Peilio plokštumų susilietimo patikrinimas

Geriausia būtų mėsmalės peilius galąsti plokštumų šlifavimo staklėmis, jei tokia galimybė yra.